בבא קמא דף סב

זה מיתי הא דכתיב מרוב עשוקים וגו'. **אלו הנעשקים.** שהעושקים יזעיקו את הנעשקים. שהם זועקים על דבר חמס ממון אשר עשו להם. **ישועו מזרוע רבים אלו העושקים.** שהם זועקים ג"כ על הנעשקים על דבר חמס דברים אשר עשו להם אף מה שלא היה נוגע לענין הגזל וחמס. והיינו דקאמר אלו רבים על אלו וכו' כלומר אלו מריבים על אלו עבור חמס ממון. ואלו מריבים על אלו מפני חמס דברים (נזה"ק). **עד שנתחתם גזר דינם. ולפי שהיו כו'.** כי אין העולם מתקיים אלא בשלום. והמחלוקת גורם חורבן העולם. ועל זה אמר ולפי שהיו שטופים בגזל כו' כי החימום ממון גורם ג"כ חמס דברים עד כי מלאה הארץ חמס ומריבה וכאמור. ה **הגיע זמנם להקצץ לעשות בתה הגיע קטיגורים.** דרש קץ מלשון קציצה. וכן קוצים דהיינו בתה. ודריש הגיע קיטגוריא שלהם לפני. ומסיק כל כך למה כי מלאה הארץ חמס מפניהם שע"י חמס נתעורר הקיטגוריא עליהם לקרב פורענותם מיד. **חמס אינו שוה פרוטה.** בכלל חמס גם פחות מש"פ אבל גזל אינו אלא ש"פ והכא דכתי' ותמלא הארץ חמס משמע פחות מש"פ. **וכך היו אנשי דור המבול כו'.** פירוש בפרהסיא בהסכם כולם. **שאינו יכול להוציאו ממנו בדין.** [דלא ניתן להשבון]. **אתם עשיתם שלא כשורה.** [שבן נח נהרג על פחות משוה פרוטה]. לכן אף אני אעשה עמכם שלא כשורת מידתי שדרכי לרחם בדין. אבל

עֲשׁוּקִים יַזְעִיקוּ אֵלּוּ הַנַּעֲשָׁקִים. יְשַׁוְּעוּ מִזְּרוֹעַ רַבִּים, אֵלּוּ הָעוֹשְׁקִים. אֵלּוּ רַבִּים עַל אֵלּוּ וְאֵלּוּ רַבִּים עַל אֵלּוּ. אֵלּוּ רַבִּים עַל אֵלּוּ בְּחָמוּס מָמוֹן וְאֵלּוּ רַבִּים עַל אֵלּוּ בְּחָמוּס דְּבָרִים עַד שֶׁנִּתְחַתֵּם גְּזַר דִּינָם. וּלְפִי שֶׁהָיוּ שְׁטוּפִים בְּגֵזֶל נִמּוֹחוּ מִן הָעוֹלָם.

ה קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, כִּי הגִיעַ זְמַנָּם לְהִקָּצֵץ הגִיעַ זְמַן לַעֲשׂוֹת בָּתָה הִגִּיעַ קָטֵיגוֹרִיס שֶׁלָּהֶן לְפָנַי. כָּל כָּךְ לָמָּה, כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם. אֵיזֶהוּ חָמָס וְאֵיזֶה הִיא גָּזֵל, אָמַר ר' חֲנִינָא חָמָס אֵינוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה וְגָזֵל שֶׁשָּׁוֶה פְּרוּטָה. כִּוְכָךְ הָיוּ אַנְשֵׁי הַמַּבּוּל עוֹשִׂים הָיָה אֶחָד מֵהֶם מוֹצִיא קֻפָּתוֹ מְלֵאָה תְּרוּמוֹסִים וְהָיָה זֶה בָּא וְנוֹטֵל פְּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה וְזֶה בָּא וְנוֹטֵל פְּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה עַד מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִמֶּנּוּ בַּדִּין. כהאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתֶּם עֲשִׂיתֶם שֶׁלֹּא כְּשׁוּרָה אַף אֲנִי אֶעֱשֶׂה עִמָּכֶם שֶׁלֹּא כְּשׁוּרָה. הָדָא

כמ"ש לעיל סוף פר' כ"ו שסתם פסוקי איוב בדור המבול מדבר וכאן כתוב בפסוק הקודם לאיש כמוך רשעך וגו' כמו אנשי דור המבול אשר מרוב עשוקים וגו'. ויזעיקו משמע לאחרים שהעושקים היו מזעיקין את הנעשקים. והעושקים היו צועקים כאשר יהגה הארי והכפיר על טרפו לאמר ידינו רמה ולא ה' פעל וכו'. **העושקים כו' אלו רבים על אלו כו' בחימום דברים.** שמ"ש ישועו מזרוע רבים. תיבת רבים מיותר שכבר כתוב מרוב עשוקים. על כן דורש רבים מלשון מריבה. שלא יקשה למה נענשו גם הנעשקים אלא על שהיו מריבים על הש"י שעזב העולם אין דין ודיין והעולם הפקר וזהו החימום דברים. או שפי' רבים ומתגדלים אלו על אלו. והנעשקים היה להם לבקש מהש"י שיצילם והגר"א פי' שהיו מחרפים להעושקים וזה ג"כ חמס כמ"ש ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל. **שטופים בגזל.** שבפסוקים אלו בעושק מדבר שהוא הגזל. ה **קץ כל כו' הגיע זמנם להקצץ.** שהי"ל עת או יום כל בשר וכמ"ש עד בא עת ארצו. וכמ"ש עד יבא יומו. ע"כ דרש קץ ע"פ מדת ממעל מלשון קציצה וכאלו מפורש קץ וסוף זמן של כל בשר בא לפני להקצץ. **לעשות בתה.** מלשון חורבן ושממה כמ"ש ישעיה ה' ואשיתהו בתה. אך צ"ע איך דורש על בתה ונכונה גירסת הילקוט לעשות בוסר ודורש תיבת בשר מלשון בוסר. **הגיע קטגורים.** בא לפני לקטרג וכמ"ש לעיל סימן א' בשם התנחומא וסנהדרין ק"ח שהחמס קטרג לא מהם. **ואיזה הוא גזל.** כך הגי' במדרש דפוס פ"פ דאדר. אך במדרש דפוס אחר הגירסא איזה חמס ואיזה גזל א"ר ח' וכו'. ועי' ב"ק דף ס"ב ובסוף ב"ק וע' יפ"ת. **וכך היו אנשי המבול.** פי'

רש"י

אלו רבים על אלו. כלומר נעשקים ממר נעשקים. ה **בתה.** מורכה כמו ומשימהו כמה וגו'. **הגיע קטגוריא שלהן לפני.** ואין משים אלא דיין גרסינן.

מתנות כהונה

ד **בחימום ממון.** שהרי העושקים היו מוסיפין ממונם וכמ"ש רשעתם רבה מהנעשקים. **בחימום דברים.** הנעשקים רעשתם רבה שהיו מדברים תועה כלפי מעלה לומר כי יעשה אלה כדבי היה נהניהו נוגדים גוזלים לדיקים מסם. ה ס"ג קץ כל בשר בא לפני. ס"ג ילקוט להקצץ הגיע זמנן לעשות בוסר הגיע זמנן ליעשות בתה. **להקצץ הגיע זמנן וכו'.** לשון קץ קדרים. נוסר בשר קדרים וכן ומשלח לקמן פ' ל"ה. **בתה.** לשון נח קדרים. **בתה.** מורכה ומשמה כד"א ומשימהו כמה. **הגיע קטיגורים שלהן כו'.** וסוד דרים לפני שהגיע קטיגוריא שלהן לפני. [ב"ג א"ר חנינא חמס שאינה שוה פרוטה וגזל ששוה פרוטה]. **שלא כשורה.** לפ כשורת דין של מעלה שממלך מחסדו לכל אלא דין גמור מי מהג בהס ועיין לעיל פ' כ"ו.

מסורת המדרש

כג ילקוט כאן רמז נ"ח. כד ילוקלמי ב"מ פרק ד'. ילקוט לחוד רמז תתל"ח. עיין סנהדרין דף ק"ט ע"ב. כה לעיל פרשה כ"ו.

חידושי הרד"ל

ה **לעשות בתה.** עמ"כ ואפשר שצ"ל לעשות בשר. כי בחייהם יש בהם גם רוח. וכמותם רוח ההלך ואינגו ויקראו רק בשר כמו בשר בהמה שחומה.

באור מהרי"פ

ד **בחימום דברים.** פירוש שהנעשקים מבזים את העושקים בדברים אחרים חוץ מענייני גזל. יפ"ת.

נחמד למראה

ה **חמס אינו שוה פרוטה וכו'.** הקשה הרב יפ"ת ז"ל דכן גם נהרג אפי' על פחות מש"פ ומה הועילו בתקנתם וכו' ע"ש מה שתירץ. ול"נ דלמין הכא נמי דכן גם נהרג על פחות מש"פ כשגזל בע"כ אל בעל הבית אבל אם ניטל בפני בעל הבית ובלעגונו אלא עכב על ידו אינו נהרג על זה. וזה היה ערמת דור המבול כשהיה אחד מהם מוציא קופתו מלאה תורמוסין והיה בא על אחד ונוטל פחות משוה פרוטה לא היה מקפיד בעל התורמוסין על מה שהיה סנור שרוצים לטעות כדי לקנות ממנו כדרך הקונים ולפעמים קונים ולפעמים אינם קונים ואינו מקפיד. אבל בכאן מאחר שהיו מריקים כל הקופה למפרע היה מקפיד שהיה מפסיד הכל והכי זה גזל ולכך נענשו.

משנת רבי אליעזר

ה **עשיתם שלא כשורה וכו'.** **בלא חכמת התורה.** פירוש דבאמת טעו דבבני נח אף פחות משפ לא ניתן להשבון וזהו שסיים מבלי משים כמה דאת אמר אשר תשים לפניהם ולא לפני בני נח. **אף אני אעשה שלא כשורה.** פי' שאחבלם אף קטנים שאינם בני עונשים ועיין בפי' מ"כ.

ידי משה

ד **ואלו רבים בחימום דברים.** מי הכריחו לזה נראה דקשה למה נימוחו הנגזלים לזה אמר עבור חימום דברים. ה **וכך היו דור המבול עושין וכו' ונוטל פחות משו"פ.** בירושלמי פרק הזהב אמתני' דתנן התם נתן לו מעות ולא משך הפירות יכול לחזור בו אבל אמרו מי שפרע מדור המבול הוא יפרע כו' לזה מפרש שגם דור המבול היה כעין זה וה"פ מי שפרע מדור המבול שלא היו גוזלין אלא פחות משוה פרוטה ואע"פ שגזילה כזו אינה יוצאת בדייני' אפילו הכי נפרע מהם על שעשו שלא כהוגן הוא יפרע ממי שאינו עומד כו' הגם שמן הדין אין לחייבו לפי שלא משך עדיין הפירות והם נקנין במשיכה דוקא מכל מקום שלא כהוגן עשה והנפרע ממי שעשה שלא כהוגן הוא יפרע כו' עכ"ל והקשה בעל יפה מראה אצל בני נח מה לי שוה פרוטה מה לי פחות משוה פרוטה הלא בני נח נהרגים על פחות משוה פרוטה ולא נתנה להשבון ומתרץ בדוחק אבל מעיקרא לאו קושיא היא דבני נח נהרגים קאי על דורות אחר המבול אבל דור המבול אמרו לית דין ולית דיין רק שהיו עושין בערמה ע"ד כיצד מעשרין מן התבן כלומר שלא יתחייבו בדיני שמים.

ליקוטים

ד **מרוב עשוקים כמו בחמום דברים.** ביאר הכתוב מרוב הנעשקים אשר יזעיקו כי יסבבו שיצעקו בני אדם על ההשנחה העליונה (ולכן כתיב יזעיקו בהפעיל) ויכפרו בה' מרוב החמס הנעשה בארץ. וכל זה ס"ד איוב על אנשי דור המבול ומזה ראינו כי עיקר גז"ד נחתם על הגזל (אשד הנדלים).